

Aleksandra Stefanović*
Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
ORCID: 0000-0003-0824-0255

ODNOS KONDIKCIJE I VERZIJE U MODERNOM PRAVU**

SAŽETAK: Autorka u radu analizira tužbu iz sticanja bez osnova kroz dva instituta: kondikciju i verziju. Nastanak kondikcije i verzije se vezuje za rimsko pravo, mada je njihova esencija u modernim pravima drastično promenjena. Neophodno je odrediti ih u odnosu sa drugim tužbama kako bi se i putem negativne definisanosti dodatno razjasnile granice ovih instituta kao prethodni korak u izlaganju. Treba utvrditi njihove međusobne sličnosti i razlike kao i drugačija poimanja u zavisnosti od stanovišta pravnog sistema o načinu uređenja tužbe iz sticanja bez osnova kako bi se adekvatno uporedili. U radu su korišćeni uporednopravni i dogmatski metodi.

Ključne riječi: kondikcija, verzija, odnos, tužba, zastarelost

UVOD

Sticanje bez osnova se istorijskopravno razvija iz dve tužbe: kondikcije i verzionog zahteva. Ova podela potiče iz rimskog prava kada se neosnovano obogaćenje pominjalo u vezi sa nekoliko instituta od kojih se kondikcije i tužba

---

* email: aleksandra.stefpfbg@gmail.com, pravnik, doktorand na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu

** Rad je primljen 10. 6. 2022, a prihvaćen je za objavljivanje 7. 12. 2022. godine.

actio de in rem verso po svom značaju izdvajaju. Sistem kondikcija je pružao zaštitu osiromašenom u slučajevima kada nije mogao da podnese tužbu, a obaveza koju je ispunio nije imala osnov, odnosno osnov nije nastao ili je kasnije otpao.¹ Sve kondikcije su se mogle podneti u slučajevima u kojima se obogaćenje ogledalo u prelazu nekog dobra iz imovine osiromašenog u imovinu obogaćenog bez pravnog osnova.² Verziona tužba je predstavljala jednu od šest pretorskih tužbi *actiones adiecticiae qualitatis* kojima je poverilac mogao da naplati od *pater familias*-a potraživanje prema licu *alieni iuris* iz pekulijuma, odnosno imovine kojom je lice *alieni iuris* upravljalo u korist *pater familias*-a pod uslovom da je korist od posla pretočena u imovinu *pater familias*-a.³ Dalje kroz istoriju su zemlje pod rimskom pravnom tradicijom razvijale koncept sticanja bez osnova pod kondikcijom ili verzijom. Opredeljivanje za kondikciju kao način uređenja sticanja bez osnova je podrazumevalo posebno uređenje slučajeva kada se ovaj institut može primeniti, dok je opredeljivanje za verzioni zahtev predstavljalo prihvatanje ideje da se svi slučajevi sticanja bez osnova mogu obuhvatiti jednom opštom tužbom.⁴

KONDIKCIJA

Tužba iz sticanja bez osnova se tradicionalno naziva kondikcija po uzoru na rimsko pravo.⁵ Postoji i stav da je kondikcija procesno sredstvo koje ima opštiji karakter od tužbe, odnosno da kod nje ne mora da se navodi pravni osnov.⁶ Ona je obligacione prirode te se može podići samo protiv obogaćenog i njegovih naslednika kao univerzalnih sukcesora, a ne i protiv singularnih sukcesora.⁷ U obligacionopravnom odnosu koji nastaje sticanjem bez osnova, obogaćeni ima poziciju dužnika, a osiromašeni poziciju poverioca. Iz prethodno navedenog proizlazi da osiromašeni ima tražbeno pravo spram

---

¹ Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Obligaciono pravo*. Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, 601.

² *Ibid.*, 601.

³ Zimmermann R. (1996). *The Law of Obligations Roman Foundations of the Civilian Tradition*. New York (USA): Oxford University Press Inc., 878.

⁴ Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Op. cit.*, 601.

⁵ Antić O. (2010). *Obligaciono pravo*. 8. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 534, 536.

⁶ Stanković E., Vladetić S. (2017). *Rimsko pravo*. 2. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, 312.

⁷ Radišić J. (2017). *Obligaciono pravo opšti deo*. 11. izdanje. Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, 349.

obogaćenog koje može realizovati podnošenjem tužbe, te na taj način, pokretanjem parničnog postupka. Njome se traži povraćaj stvari.⁸

Za razliku od kontinentalnog prava, u engleskom i američkom su sredstva restitucije kako obligacionopravna, tako i stvarnopravna.⁹ Cvetković Đorđević uočava da je prva grupa restitutornih sredstava obligacionopravne prirode i da su usmerena na plaćanje novčane sume koja odgovara vrednosti koju je tužilac primio, dok su druga stvarnopravne prirode i upravljena su na povraćaj određene stvari koja se nalazi kod tuženog.¹⁰ Ona napominje da ta sredstva imaju stvarnopravni karakter jer pretpostavljaju primenu tehnike *tracing* koja omogućava tužiocu da prati stvar koja je izašla iz njegove imovine, bez obzira na to gde se odnosno kod koga nalazi.

Kondikcija je u današnjim pravima (kao u srpskom pravu) po pravilu opšteg karaktera odnosno može se podići jedna tužba za sve vrste sticanja bez osnova (pa i povraćaj kod isplate nedugovanog). Takođe, reč je o ličnoj tužbi – osiromašeni je može podići samo protiv lica sa kojim stoji u obligacionopravnom odnosu.¹¹ Odnosno, zahtev za povraćaj nedugovanog iznosa se može postaviti samo prema onom licu kome je uplata izvršena.¹² Prethodno navedeno proizlazi iz *inter partes* dejstva obligacionih odnosa te je tužba iz sticanja bez osnova relativnog karaktera.

Kondikcija je tužba za osudu na činidbu,¹³ odnosno zahtev glasi na *dare oportere*.¹⁴ Međutim, u teoriji se vodio spor o tome da li se kondikcija zasniva na obogaćenju ili činjenici da nema valjanog titulusa. Ovo razlikovanje ima i praktičan značaj: ako je zahtev zasnovan na obogaćenju, tužilac će uspeti u sporu samo ako je tuženi postao vlasnik stvari; ako se tužba zasniva na nedostatku titulusa, traži se restitucija neosnovane izmene do koje je došlo u

---

⁸ Garner B. A. (2014). *Black's Law Dictionary*. 10th edition. St. Paul (USA): Thomson Reuters West, 352.

⁹ Cvetković Đorđević, V. (2020). Pravno neosnovano obogaćenje u anglosaksonskom pravu. *Perspektive implementacije evropskih standarda u pravni sistem Srbije* (knjiga 10), 190.

¹⁰ *Ibid.*, 191.

¹¹ Arandžević, D. (1929). *Zbirka rasprava*. Beograd: Izdavačka knjižarnica Gece Kona, 73.

¹² Veljković, D. (2020b). Presuda Vrhovnog suda Srbije, Prev. 133/81 od 20. oktobra 1981. godine. *Komentar Zakona o obligacionim odnosima. Opšti deo Zakona o obligacionim odnosima* (II knjiga). Beograd: Nova consulting.

¹³ Antić, O. (2010). *Obligaciono pravo*. 8. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 534.

¹⁴ Polojac, M. (2018). *Praktikum za rimsko pravo. Tekstovi i slučajevi rimskih pravnik* iz obligacionog prava. 5. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 227.

korist imovine dužnika, a na štetu imovine poverioca.¹⁵ Antić na istom mestu iznosi stav da tužba treba da bude bazirana na obogaćenju, ali napominje da se obogaćenje shvata u smislu odgovarajuće i definitivne promene u imovinama poverioca (tj. osiromašenog) i dužnika (tj. obogaćenog).

ODNOS SA DRUGIM GRAĐANSKOPRAVNIM TUŽBAMA

Tužba iz sticanja bez osnova može biti supsidijarna, isključujuća ili konkurentna u odnosu na ostale građanskopravne tužbe.

Odnos između svojinske tužbe i tužbe iz sticanja bez osnova je isključujuća jer svojinska tužba podrazumeva da je lice koje je ovlašćeno za podizanje tužbe vlasnik stvari *ergo* nije stečeno (pa ni stečeno bez osnova). Radišić¹⁶ primećuje da je tada došlo do obogaćenja u ekonomskom smislu, ali ne i pravnom. Svojinska tužba je stvarnopravna tužba sa apsolutnopravnim dejstvom dok je tužba iz sticanja bez osnova, kao što je ranije navedeno, lična i relativna tužba. U ovom slučaju se govori o svojinskim tužbama u užem smislu, dok u širem smislu su svojinske tužbe i one koje se ne zasnivaju na utvrđivanju prava svojine poput publicijanske tužbe (ishod spora zavisi od jačeg osnova državnine) ili posesorne tužbe (za koje ishod zavisi od utvrđenja činjenice oduzimanja ili smetanja državnine).¹⁷ Odnos između pomenutih tužbi se najbolje izražava maksimumom da „ko može da vindicira, ne može da kondicira“. Pasivno legitimisano lice je neposredni držalac stvari bez pravnog osnova, te nije dovoljno dokazati da je tuženi bio držalac.¹⁸ Nasuprot tome, u slovenačkom pravu se javlja stav da bi tužilac mogao da podnese jedno ili drugo, ako ima pravni osnov za oba, pri čemu će često lakše dokazati kondicioni zahtev nego vlasnički, a ne mora da dokaže krivicu u slučaju zahteva iz neosnovanog obogaćenja.¹⁹ Arandelović²⁰ navodi savesnost sticaoca kao granicu: ukoliko je sticalac nesavestan – nije došlo do prenosa svojine te tada isplatilac može podići reivindikacionu tužbu. Pretpostavljam da autor aludira na sticanje od nevlasnika (ukoliko je

---

¹⁵ Antić, O. (2010). *Obligaciono pravo*. 8. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 535.

¹⁶ Radišić, J. (2017). *Obligaciono pravo opšti deo*. 11. izdanje. Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, 350.

¹⁷ Antić, O. (2010). *Op. cit.*, 539.

¹⁸ Stanković, O., Orlić, M. (2016). *Stvarno pravo*. 9. izdanje. Beograd: Nomos doo, 133.

¹⁹ Cigoj, S. (1976). *Obligacije: sistem splošnega obligacijskega prava v teoriji, sodstvu in primarjalnem pravu*. Ljubljana: Uradni list SR Slovenije, 266.

²⁰ Arandelović, D. (1929). *Zbirka rasprava*. Beograd: Izdavačka knjižarnica Gece Kona, 74–75.

reč o pokretnim stvarima) odnosno pravila o održaju za primenu kojih je ipak potrebno da se zadovolji niz drugih uslova, dok se savesnost pretpostavlja.

Osiromašeni može birati između podnošenja tužbe iz sticanja bez osnova i tužbe za naknadu štete jer se one nalaze u odnosu konkurencije²¹ budući da se primenjuju u oblastima u kojima postoje preklapanja. Obe tužbe su ličnog i relativnog karaktera. Zahtev za naknadu štete i zahtev iz pravno neosnovanog obogaćenja se ne isključuju po svom nastanku, pa bi oštećeni trebalo da ima mogućnost izbora između njih ili mogućnost da u istoj tužbi sa jednim tužbenim predlogom navede obe osnove, ističući pri tome da ne bi trebalo da dođe do dvostruke kompenzacije jer je reč samo o jednom dugu.²² Poveriocu bi trebalo dopustiti i njihovu kumulaciju jer nema razloga zbog kojeg on eventualni višak (protivpravno) stečene koristi nad štetom koja mu je naneta ne bi mogao da ostvari zahtevom iz neosnovanog obogaćenja i na taj način ga kumulira sa odštetnim (naravno, gledajući na to da ne dolazi do dvostruke kompenzacije).²³ Važno je naglasiti da u slučaju postojanja odnosa konkurencije lice ne može kumulirati zahtev, ali može razliku do pune vrednosti stečenog bez osnova ostvarivati drugom tužbom. S obzirom na to da se zahtev za naknadu štete i zahtev iz neosnovanog obogaćenja prema pretpostavkama i zacrtanom cilju značajno razlikuju, ne može se generalno tvrditi da je odštetni zahtev specijalniji od zahteva iz neosnovanog obogaćenja.²⁴ U francuskom pravu se pitanje takve kumulacije ne postavlja jer zbog ograničavanja zahteva iz neosnovanog obogaćenja prema visini nadoknade (po pravilu double plafond) kumulacija ta dva zahteva za poverioca nije naročito zanimljiva, zato što ne omogućava oduzimanje dobiti u iznosu koji prelazi gubitak poverioca.²⁵ Čl. 219. ZOO je priznato pravo na naknadu koristi od upotrebe nezavisno od prava na nadoknadu štete kod upotrebljavanja tuđe stvari u svoju korist kao vrste sticanja bez osnova. Primer preklapanja jeste ako se šteta oštećenog lica sastoji u oduzimanju stvari koja se nalazi kod štetnika, odnosno odgovornog lica, svoj zahtev on može da formuliše kao zahtev prema pravilima o sticanju bez osnova ukoliko proceni da bi povraćajem stvari (s obavezom vraćanja plodova i plaćanja zatezne kamate) obuhvatio interes koji bi mogao da ostvari tužbom za naknadu

²¹ Đorđević, Ž., Stanković, V. (1987). *Obligaciono pravo (opšti deo)*. Beograd: Naučna knjiga, 561.

²² Lutman, K. (2020). Neosnovano obogaćenje u odnosu na ugovorno, deliktno i stvarno pravo. *Odabrane teme obligacionog prava. Zbornik radova Druge regionalne konferencije iz obligacionog prava održane 14. i 15. novembra 2019. na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu*, 240.

²³ *Ibid.*, 246–247.

²⁴ *Ibid.*, 244.

²⁵ *Ibid.*, 247.

štete.²⁶ Isto važi i za obrnut slučaj: tužilac može svoj zahtev da kvalifikuje kao zahtev za naknadu štete, čime će obuhvatiti i obim njegovog osiromašenja kvalifikujući ga kao štetu te sledi da to, da li će presuda biti doneta prema pravilima sticanja bez osnova ili pravilima odgovornosti za štetu, dobrim delom zavisi od toga kako tužilac tj. oštećeni tj. osiromašeno lice kvalifikuje svoj zahtev.²⁷ Svakako, ne treba gubiti iz vida da je pravna kvalifikacija zahteva tužioca pitanje koje je u isključivoj ingerenciji suda jer je reč o primeni materijalnog prava²⁸ te je i navođenje pravnog osnova tužbe, u skladu sa čl. 192, st. 4. Zakona o parničnom postupku,²⁹ fakultativni sastojak tužbe. Treba voditi računa da se dve tužbe povodom istog osnova ne mogu istovremeno upotrebiti protiv istog tuženog, ali, kada je reč o slučaju da je jedno lice upotrebilo tuđu stvar da bi učinilo korist drugom licu, tužilac može drugog da tuži zbog sticanja bez osnova, a pravog zbog naknade štete.³⁰ Ukoliko je pak nastao dvostruki obligacioni odnos, koji omogućava upotrebu obe tužbe, ali je jedna obligacija prešla u naturalnu, na primer zbog zastarelosti, kao *ultimatum remedium*, ostaće kondikcija – uostalom kao i u rimskom pravo, tako je i u savremenim pravima kondikcija često poslednje sredstvo za pružanje pravne zaštite.³¹ Najznačajnija razlika koja pokazuje značaj ove kvalifikacije su rokovi zastarelosti: potraživanje po osnovu odgovornosti za štetu zastareva u subjektivnom roku od tri godine, računajući od dana kada je oštećenik saznao kako za štetu, tako i za identitet štetnika, odnosno u objektivnom roku od pet godina od dana prouzrokovanja štete (čl. 376, st. 1. i 2. ZOO) dok potraživanje iz sticanja bez osnova zastareva u opštem roku zastarelosti pošto poseban nije predviđen. Upravo zbog značaja razlučivanja odnosa između ove dve grupe pravila čl. 209. ZOO izričito propisuje da posle nastupanja zastarelosti prava da zahteva naknadu štete, oštećeni može da zahteva od odgovornog lica, prema pravilima koja važe u slučaju sticanja bez osnova, da mu ustupi ono što je dobio radnjom kojom je prouzrokovana šteta. Zapravo, tužba iz sticanja bez osnova i tužba za naknadu štete se u izvesnom smislu dopunjuju: ukoliko je putem kondikcije

---

²⁶ Simonović, I. (2018). *International Scientific Conference „Law in the context of addressing the challenges of the contemporary world” Collection of summaries*. Faculty of Law, University of Niš, 191; Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Obligaciono pravo*. Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, 612.

²⁷ Đorđević, Ž., Stanković, V. (1987). *Obligaciono pravo (opšti deo)*. Beograd: Naučna knjiga, 561.

²⁸ Jakšić, A. (2019). *Građansko procesno pravo*. 11. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 359.

²⁹ Zakon o parničnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 49/2013. – odluka US, 74/2013. – odluka US, 55/2014, 87/2018. i 18/2020.

³⁰ Antić, O. (2010). *Obligaciono pravo*. 8. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 540.

³¹ *Ibid.*

vraćena stvar kojom je tuženi bio obogaćen, tužbom za naknadu štete se može tražiti još izgubljena dobit.³² Vedriš³³ smatra da je verzioni zahtev³⁴ po ZOO strogo supsidijaran, iako je vladajuće mišljenje da osiromašeni može birati (mada je iznos kod verzionog zahteva često manji od naknade štete te bi se mogao zahtev za naknadu štete javiti kao dopunski).

Tužba za izvršenje ugovora i tužba iz sticanja bez osnova su u isključujućem odnosu. Radišić³⁵ koristi naziv tužba zbog neispunjenja ugovorne obaveze. Tužba se zasniva na punovažnom pravnom poslu, drugim rečima, jedna strana (dužnik) nije poštovala ugovor, pa druga (poverilac), upravo zahteva njegovo poštovanje.³⁶ Ove dve tužbe se primenjuju u potpuno različitim oblastima.³⁷ Adekvatnije je korišćenje izraza tužba za izvršenje ugovora jer je naziv tužba zbog neispunjenja ugovorne obaveze preširok: sugerise da obuhvata i tužbu za izvršenje ugovora, ali i raskid ugovora zbog neizvršenja ugovorne obaveze. U našem pravu je raskid ugovora po pravilu vansudski (uz izuzetak raskida usled promenjenih okolnosti) te pomenuta dilema ne bi postojala. Tužba za izvršenje ugovora se može podići kada dužnik nije postupio u skladu sa ugovornom obavezom (tj. pravnim osnovom) kako bi ispunio ugovorenu činidbu. Nasuprot tome, kod sticanja bez osnova je evidentno da ne postoji osnov sticanja. Iz toga sledi da, dokle god se može podići tužba za izvršenje ugovora, ne može se podići tužba iz sticanja bez osnova. Ako je ugovor raskinut ili prestao zbog nemogućnosti ispunjenja, prestaje pravni osnov eventualno izvršenih činidbi te nema mesta tužbi za izvršenje obaveze iz ugovora, ali se povraćaj može zahtevati tužbom iz sticanja bez osnova.³⁸

Tužba iz sticanja bez osnova i posesorna tužba (tj. tužba za povraćaj državnine ili prestanak smetanja) su u konkurentskom odnosu jer mogu poticati iz istog životnog događaja. Posesorna tužba je usmerena na povraćaj stvari te može imati dodirnih tačaka sa povraćajem po osnovu sticanja bez osnova

³² Radovanov, A. (2009). *Obligaciono pravo: opšti deo*. Novi Sad: Univerzitet Priredna akademija, Pravni fakultet, Novi Sad, 217.

³³ Vedriš, M., (1988). Stjecanje bez pravne osnove po Zakonu o obligacionim odnosima (neka sporna pitanja). *Knjiga o desetogodišnjici Zakona o obligacionim odnosima* (I tom). Beograd: Savez udruženja pravnika SR Srbije, 465.

³⁴ Primećujem da se i autor koristi izrazom verzioni zahtev u datom kontekstu da označi opštu tužbu iz sticanja bez osnova.

³⁵ Radišić, J. (2017). *Obligaciono pravo opšti deo*. 11. izdanje. Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu, 350.

³⁶ Antić, O. (2010). *Obligaciono pravo*. 8. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 539.

³⁷ Đorđević, Ž., Stanković, V. (1987). *Obligaciono pravo (opšti deo)*. Beograd: Naučna knjiga, 561.

³⁸ Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Obligaciono pravo*. Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, 611.

ukoliko se sticanje bez osnova ogleda u sticanju prava i državnine od strane obogaćenog na nekoj stvari koja je bila u imovini osiromašenog, jer se i njome postiže restitucija u faktičkom smislu, što je primarna svrha i tužbe iz sticanja bez osnova.³⁹ Dakle, tužbeni zahtev je u oba slučaja kondemnatoran. Međutim, dok se posesornom tužbom traži prestanak smetanja državnine, otklanjanje posledica smetanja (na primer povraćaj stvari), kao i zabrana budućeg smetanja; kondikcijom se uz povraćaj odnosno restituciju ulazi i u pitanje osnova sticanja odnosno u pitanje subjektivnog prava.⁴⁰ Posesorna tužba će uspeti bez obzira na valjan pravni osnov jer taj osnov u takvim sporovima nije pravno relevantan, na primer: zaključen je ugovor o kupoprodaji, ali kupac silom otme stvar od prodavca – tada će prodavac dobiti državinski spor, ali bi izgubio spor kada bi upotrebio tužbu iz sticanja bez osnova.⁴¹ Dakle, ključna razlika između ove dve tužbe je da se po tužbi iz sticanja bez osnova ispituje i postojanje pravnog osnova pozivom na koji osiromašeno lice zahteva povraćaj stvari, što u posesornoj parnici načelno nije slučaj, kao i da se tužbom po osnovu sticanja bez osnova može zahtevati i povraćaj plodova, odnosno njihova vrednost, kao i zatezna kamata što u posesornoj parnici nije moguće.⁴² Osim toga, posesorna tužba se može podneti u vrlo kratkom subjektivnom (trideset dana) i objektivnom roku (godinu dana) koji su pride prekluzivni, do ostvarenja potraživanja osiromašenog povodom tužbe iz sticanja bez osnova ograničava samo opšti rok zastarelosti od deset godina.

U većini slučajeva nema preklapanja između oblasti primene pravila o sticanju bez osnova i posloводства bez naloga⁴³ te sledi da je odnos između primene tužbe iz sticanja bez osnova i tužbe iz posloводства bez naloga isključujući. Tužbom iz sticanja bez osnova se redovno zahteva povraćaj stvari, dok se tužbom iz posloводства bez naloga zahtevaju naknada troškova poslovođe bez naloga, nagrada za njegov rad, kao i preuzimanje prava i obaveza od strane gospodara posla.⁴⁴ Izuzetno može doći do preklapanja oblasti primene ova dva instituta što i ZOO ima u vidu jer u čl. 217, kojim je uređena upotreba stvari u tuđu korist, propisuje da je povraćaj stvari ili naknada stečene koristi, moguć prema pravilima sticanja bez osnova samo ako nisu ispunjeni uslovi za primenu pravila posloводства bez naloga. Istorijiskopravno gledano: *actio*

---

³⁹ Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Obligaciono pravo*. Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, 610.

⁴⁰ Antić, O. (2010). *Obligaciono pravo*. 8. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 538.

⁴¹ *Ibid.*, 537.

⁴² Antić, O. (2010). *Op. cit.*, 538.

⁴³ Đorđević, Ž., Stanković, V. (1987). *Obligaciono pravo (opšti deo)*. Beograd: Naučna knjiga, 562.

⁴⁴ Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Op. cit.*, 611.

negotiorum gestio je bila, po Afrikasu u rimskom pravu, određena i za slučaj isplate nedugovanog, a Papinijan je dodeljuje i u situaciji u kojoj poslovođa bez naloga nije svestan da preuzima tuđi posao.⁴⁵

ODNOS KONDIKCIJE SA VERZIJOM

Sličnosti i razlike instituta kondikcije i verzije

Osnovna sličnost između verzionosti i odgovornosti za obogaćenje ogleda se u tome što se u oba slučaja sankcioniše korist ostvarena na tuđ račun.⁴⁶ Kod sticanja bez osnova se polazi od toga da postoji pravni osnov za vraćanje stvari (ukoliko nije nastupila zastarelost potraživanja), ali se taj osnov mora dokazati odnosno da je neki deo imovine jednog lica prešao na bilo koji način u imovinu nekog drugog lica, dok kod verzijskog osnova to ne bi bilo moguće jer se ne radi o sticanju bez osnova već o sticanju po osnovu svojine koja se ostvaruje svojinskom tužbom.⁴⁷ Institut verzionog zahteva se zbog toga ne može vezivati za odredbe o sticanju bez osnova jer kod sticanja bez osnova lice čija je stvar zna da je njegova imovina prešla u imovinu drugog lica, a taj prelaz nema svoj osnov (mada u određenom periodu to i ne mora da zna), dok kod verzionog zahteva korisnik stvari i ne zna da je stvar koju koristi na bilo koji način svojina nekog drugog, ili da je ta stvar prešla u njegovu imovinu po nekom nedozvoljenom pravnom osnovu, dok ga onaj čija je stvar ne pozove da mu stvar vrati i dokaže da je to njegova stvar.⁴⁸ Od klasične ustanove neosnovanog obogaćenja, verzija se razlikuje u tome što se može primeniti čak i kada uopšte nije došlo do obogaćenja lica u čiju je korist stvar upotrebljena.⁴⁹ Razlika između verzionosti i savremene odgovornosti iz obogaćenja postoji i u pogledu vremenskog trenutka prema kojem se procenjuje korist: kod verzionosti uzima se u obzir trenutak kada je korist dospela u imovinu.⁵⁰ Verzioni zahtev ne odgovara poslovodstvu bez naloga jer ovaj slučaj nije regulisan, a

⁴⁵ Cvetković Đorđević, V. (2018). Poslovodstvo bez naloga i pravno neosnovano obogaćenje. *Perspektive implementacije evropskih standarda u pravni sistem Srbije* (knjiga 8). Zbornik radova, 295.

⁴⁶ *Ibid.*, 187–188.

⁴⁷ Veljković, D. (2020b). *Komentar Zakona o obligacionim odnosima. Opšti deo Zakona o obligacionim odnosima* (II knjiga). Beograd: Nova consulting, 8.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ Trnavci, G. (2012). Pravna priroda neosnovanog obogaćenja. *Godišnjak Pravnog fakulteta u Banja Luci*, 2012/1, 248.

⁵⁰ Cvetković Đorđević, V. (2015). *Kondikcija i neosnovano obogaćenje*. Doktorska disertacija. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 190.

karakteristika verzije je da onaj ko upotrebljava određenu imovinu u svoju ili tuđu korist, nema u svesti da obavlja tuđi posao, misleći da je to njegova stvar, odnosno da se ne radi o tuđem interesu, i da nema šta da vraća onome čija je stvar, dok ovaj ne dokaže da je vlasnik stvari i da ima svojinu na njoj.⁵¹ Sudska praksa predratnog prava je polazila od stanovišta da su za rešenje pitanja obaveze na povraćaj te naknadu štete i naknadu iz sticanja bez osnova, od značaja pravila po kojima, u slučaju da neko upotrebi tuđu stvar bez posloводства u proizvodnji i za proizvodnju, onda samo na osnovu te činjenice nastaje pravo vlasnika da traži i naknadu vrednosti dobijenih plodova u neto iznosu prema tržišnim cenama, kao da je to vrednost koja njemu pripada kao vlasniku stvari, i samo na osnovu tog fakta što je on vlasnik i što je njegova stvar bez posloводства u korist drugog upotrebljena te bi potraživanje vrednosti plodova spadalo pod kategoriju verzionih zahteva koja se razlikuje od potraživanja naknade prouzrokovane štete.⁵² Vedriš⁵³ razlikuje činidbu od radnje koja je dovela do obogaćenja odnosno osiromašenja: činidba je samo ona ljudska radnja koju je dužnik dužan izvršiti poveriocu, dok je radnja pojam koji obuhvata i činidbu, ali i protivpravne radnje (koje ne smeju biti štetne). Činidbi bi, prema autoru, odgovarali slučajevi kada se povraćaj učinjenog traži kondikcijom, a može je podići samo onaj koji je izvršio radnju koja je izazvala obogaćenje odnosno osiromašenje; dok, nasuprot tome, u drugu grupu slučajeva bi se svrstale protivpravne radnje (isto utužive kondikcijom) kod kojih nisu zadovoljeni uslovi za građanskopravni delikt – na primer *condictio ob turpem vel iniustam causam*. Povraćaj se može tražiti verzionim zahtevom kada izvršena radnja, koja je dovela do osiromašenja odnosno obogaćenja, uopšte ne može imati karakter činidbe (čak ni inicijalno) ili se uopšte ne radi o ljudskoj radnji nego o nekom prirodnom događaju.⁵⁴ Kondicirati može samo onaj koji je sam izvršio radnju koja je dovela do obogaćenja odnosno osiromašenja, a da zato nije bilo pravnog osnova, dok verzioni zahtev može podići i onaj koji nije izvršio radnju nego je radnju izvršilo treće lice, ili je do obogaćenja došlo prirodnim događajem.⁵⁵

---

⁵¹ Veljković, D. (2020b). *Komentar Zakona o obligacionim odnosima. Opšti deo Zakona o obligacionim odnosima* (II knjiga). Beograd: Nova consulting, 9; Trnavci, G. (2012). *Pravna priroda neosnovanog obogaćenja. Godišnjak Pravnog fakulteta u Banja Luci* 2012/1, 248.

⁵² *Ibid.*, 9.

⁵³ Vedriš, M. (1988). *Stjecanje bez pravne osnove po Zakonu o obligacionim odnosima* (neka sporna pitanja). *Knjiga o desetogodišnjici Zakona o obligacionim odnosima* (I tom). Beograd: Savez udruženja pravnika SR Srbije, 463.

⁵⁴ *Ibid.*, 464.

⁵⁵ *Ibid.*

ODNOS KONDIKCIJE I VERZIONOG ZAHTEVA

U francuskom pravu je bio prevagnuo prvi pristup kada je čl. 1376–1381. Francuskog građanskog zakonika⁵⁶ isključivo uređena isplata nedugovanog od sticanja bez osnova, te ovo zakonodavstvo nije poznavalo koncept opšte tužbe iz sticanja bez osnova.⁵⁷ Verzioni zahtev je unet u francusko pravo putem sudske prakse u XIX veku,⁵⁸ konkretno, odlukom Kasacionog suda iz 1892. godine, čime je shvatanje dobilo kvazilegislativnu snagu.⁵⁹ Osnova za ovu odluku Kasacionog suda je bilo shvatanje Obrija i Roa koji su smatrali *actio de in rem verso* kao sredstvo za povraćaj vrednosti stvari koje su izašle iz imovine zasnovan na principu pravičnosti koji onemogućava obogaćenje na račun drugoga.⁶⁰ Doktrina je dopunila teoriju Obrija i Roa dodatnim uslovom koji se sastoji u supsidijarnosti primene pravila o sticanju bez osnova.⁶¹ Izmenama FGZ-a koje su nastupile 2016. godine je uveden opšti institut sticanja bez osnova poznat (dotada) kao verzioni zahtev (čl. 1303. FGZ-a), a u pravnoj teoriji se izlaže shvatanje da je ovim putem napravljena podela izvora obligacija konstatovanjem da postoje tri stuba: ugovori, prouzrokovanje štete i kvazikontrakti.⁶² U pomenutoj odredbi se navodi da se pravo na povraćaj odnosi na manju od dve vrednosti: osiromašenja i obogaćenja.⁶³ Problemi sa ovim shvatanjem su sledeći: prvo, trebalo bi da sticanju bez osnova kao kvazikontraktu odgovara neki ugovor što nije slučaj za razliku od posloводства bez naloga koji bi mogao da se poima kao kvazimandat odnosno isplata nedugovanog kao kvazizajam i drugo, problem je što se opšta odredba ne odnosi na isplate *solvendi causa* uključujući i ispunjenje nedugovanih usluga od reforme 2016. godine.⁶⁴ Dobra strana je što se opšti institut sticanja bez osnova bar *prima*

⁵⁶ Francuski građanski zakonik – FGZ, Pariz, 1804.

⁵⁷ Marty, G., Raynaud, P. (1961). *Droit civil*. Paris: Librairie du Recueil Sirey, 310.

⁵⁸ Danilović, J. (2001). Neosnovano obogaćenje. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 1–4, 500.

⁵⁹ Sudska praksa u francuskom pravu, kao kontinentalnom pravu, nije izvor prava u formalnom smislu iako svakako da ima svoje neformalno uporište, pogotovu kada je određeni stav usvojen od strane najvišeg suda u zemlji.

Descheemaeker, E. (2013). Quasi-contrats et enrichissement injustifié en droit français. *Revue trimestrielle de droit civil*, 4; Marty, G. Raynaud, P. (1961). *Op. cit.*, 310. Ripert, G. (1950). *Le droit privé français au milieu du XXe siècle*. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 238.

⁶⁰ Marty, G., Raynaud, P. (1961). *Op. cit.*, 310–311; Ripert, G. (1950). *Op. cit.*, 238.

⁶¹ Ripert, G. (1950). *Op. cit.*, 237.

⁶² Descheemaeker, E. (2018). The New French Law of Unjustified Enrichment. *Restitution Law Review*, (vol. 25), 3.

⁶³ *Ibid.*, 10.

⁶⁴ *Ibid.*, 3, 10.

facie odnosi na slučajeve indirektnog obogaćenja i prenose koji su izvršeni iz drugih razloga od prestanka obligacije.⁶⁵ U nemačkom pravu je prevagnulo drugo shvatanje te je Nemačkim građanskim zakonikom⁶⁶ uvedena opšta tužba zbog sticanja bez osnova⁶⁷ što je ujedno i pristup koji preovlađuje danas.⁶⁸

JEDINSTVENO NASUPROT ODVOJENOM REGULISANJU

Pravna teorija i sudska praksa pravile su razliku između slučajeva pravno neosnovanog obogaćenja⁶⁹ koji su regulisani kondikcijama i onih koji su regulisani sa *actio de in rem verso* u delovima naše zemlje u kojima se primenjivao Austrijski građanski zakonik.⁷⁰ Sporno je kako je ZOO uređio odnos ova dva instituta: jedna struja zastupa stanovište da je sticanje bez osnova uređeno kao jedinstvena ustanova,⁷¹ a druga da je odvojeno uređeno.⁷² Argument⁷³ u prilog prvom shvatanju je da nije moguće uspostaviti jasnu granicu između slučajeva koji su obuhvaćeni ovim institutima. Oni iznose kolokvijalno shvatanje po kojem isplata nedugovanog⁷⁴ potpada pod slučajeve uređene kondikcijom. Razlika između pravila o vršenju tuđih poslova u smislu čl. 221. Zakona o obligacionim odnosima⁷⁵ i verzije je u tome što kod verzije onaj koji koristi tuđu

⁶⁵ Descheemaeker, E. (2018). The New French Law of Unjustified Enrichment. *Resitution Law Review*, (vol. 25), 10.

⁶⁶ Nemački građanski zakonik. Berlin, 1900.

⁶⁷ Danilović, J. (2001). Neosnovano obogaćenje. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 1–4/2001, 501.

⁶⁸ Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Obligaciono pravo*. Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, 602.

⁶⁹ Jedan od termina koje ovaj autor smatra adekvatnim uz: sticanje bez pravnog osnova, pravno neosnovano obogaćenje, pravno neopravdano obogaćenje.

⁷⁰ Austrijski građanski zakonik – AGZ, Beč, 1812; Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Op. cit.*, 526.

⁷¹ *Ibid.*, 526.

⁷² Cvetković Đorđević, V. (2014). O potrebi postojanja verzioner tužbe u srpskom pravu. *Pravo i privreda*, 7–9, 350; Veljković, D. (2020b). *Komentar Zakona o obligacionim odnosima. Opšti deo Zakona o obligacionim odnosima* (II knjiga). Beograd: Nova consulting, 8.

⁷³ Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Op. cit.*, 526.

⁷⁴ *Ibid.*, 526. Opisno govore o prelazu vrednosti iz imovine jednog lica u imovinu drugog izvršenjem činidbe za čije izvršenje nema pravnog osnova. Pod navedenim podrazumevam isplatu nedugovanog iako ostaje nejasno zašto autor izbegava korišćenje tog termina u ovom kontekstu.

⁷⁵ Zakon o obligacionim odnosima – ZOO, *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89. – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93, *Službeni list SCG*, br. 1/2003. – Ustavna povelja i *Službeni glasnik RS*, br. 18/2020.

stvar nema svesti da radi u tuđem interesu, dok kod vršenja poslova bez naloga postoji pravni osnov da onaj koji bez naloga „onoga čiji je posao“ nastavi započeti posao „ukoliko je to razumno moguće“ zna da koristi tuđu stvar, dok onaj čiji je to posao „ne bude mogao preuzeti brigu o njemu“.⁷⁶ Verzioni osnov postoji kada neko lice koristi tuđu stvar u svoju korist ne znajući da je vlasnik, u stvari, drugo lice, odnosno da stvar koristi bez znanja vlasnika te stvari, da stvar koristi u svoje ime i za svoj račun, kao i da pravi vlasnik ne obavesti da se njegova stvar nalazi kod drugog ili kada vlasnik stvari svoju stvar koristi u tuđu korist ne znajući da je to njegova stvar.⁷⁷ Cvetković Đorđević u prilog drugom stanovištu navodi da iz čl. 210. ZOO treba videti opštu tužbu iz neosnovanog obogaćenja jer se kao relevantno uzima neosnovano sticanje do koga je došlo „na bilo koji način“, te da su posebno regulisani neki slučajevi, a da je čl. 217. ZOO predviđena verzija.⁷⁸ Ona na istom mestu uočava da formulacija iz čl. 217. ZOO naročito podseća na onu iz čl. 1041. AGZ, budući da se primena verzije u oba člana izričito isključuje ukoliko su ispunjeni uslovi za primenu posloводства bez naloga. Ključna je razlika u tome što austrijsko pravo nije poznavalo opštu tužbu iz sticanja bez osnova dok ZOO takav institut formuliše, te citirana autorka zastupa stanovište da je u ovakvom sistemu nepotrebno posebno formulisanje verzije.⁷⁹ Veljković⁸⁰ smatra da verzija faktički postoji kao obligacioni pojam: u praksi sudova se rešava sa stanovišta sticanja bez osnova, posloводства bez naloga pa čak i naknade štete. Blagojević i Krulj⁸¹ uviđaju da, iako nije izričito propisan, pravne norme su tako koncipirane da se odnose ili na kondikcije ili na verzije, mada se zbog velikog broja zajedničkih elemenata, mogu primeniti na oba.

ZASTARELOST

Švajcarski Zakon o obligacionim odnosima je čl. 67. propisao specijalnu zastarelost od godinu dana od dana saznanja, te deset godina od dana neosnovanog obogaćenja. Imajući u vidu da nije propisan poseban rok zastarelosti za

⁷⁶ Veljković, D. (2020b). *Komentar Zakona o obligacionim odnosima. Opšti deo Zakona o obligacionim odnosima* (II knjiga). Beograd: Nova consulting, 8.

⁷⁷ *Ibid.* 7.

⁷⁸ Cvetković Đorđević, V. (2014). O potrebi postojanja verzije tužbe u srpskom pravu. *Pravo i privreda*, 7–9, 350.

⁷⁹ *Ibid.*, 353.

⁸⁰ Veljković, D. (2020b). *Op. cit.*, 8.

⁸¹ Blagojević, B., Krulj, V. (1983). *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*. 2. izdanje. Beograd: Savremena administracija, izdavačko-štamparsko-knjižarska radna organizacija, OOUR Savremena knjiga, 769.

traženje povraćaja stečenog bez osnova ZOO, primenjuje se opšti rok zastarelosti iz čl. 371. koji iznosi deset godina (koji teče od dana neosnovanog sticanja). Kada zastari pravo na naknadu štete (tri godine) poverilac u smislu čl. 209. ZOO ne može zahtevati ovu štetu u opštem zastarnom roku, ali može kondikcijom da mu ustupi samo ono što je dobio radnjom kojom je prouzrokovana šteta i ovaj zahtev (a ne naknada štete) zastareva u opštem roku zastarelosti od deset godina.⁸² Važno je napomenuti da, u slučajevima koja je potraživanje osiromašenog zastarelo zbog toga što osiromašeni nije tražio od obogaćenog ispunjenje obaveze u zakonom propisanom roku, osiromašeni, po pravilu ne bi mogao svoj zahtev za izvršenje ugovorne obaveze preinačiti u zahtev iz sticanja bez osnova jer je prelazak imovinskih vrednosti iz imovine osiromašenog u imovinu obogaćenog zasnovan na valjanom pravnom osnovu te bi sud u načelu bio dužan, ako do takvog preinačenja i dođe, da odbije preinačeni zahtev kao neosnovan.⁸³

ZAKLJUČAK

Tužba iz sticanja bez osnova je u isključujućem odnosu sa svojinskom tužbom, u odnosu konkurencije sa tužbom za naknadu štete i posesornom tužbom, u isključujućem odnosu sa tužbom za izvršenje ugovora i tužbom iz posloводства bez naloga.

U okviru nje se javlja dilema o odnosu kondikcije i verzije. Osnovna sličnost između verzije i odgovornosti za obogaćenje ogleđa se u tome što se u oba slučaja sankcioniše korist ostvarena na tuđ račun. Danas, pod kondikcijom se smatra opšta tužba iz sticanja bez osnova. Pozicija verzije je upitna. U skladu sa romanskom tradicijom, FGZ je uređivao samo poseban slučaj sticanja bez osnova odnosno isplatu nedugovanog, dok je sudska praksa nadgradila institut verzije kako određeni slučajevi ne bi bili izostavljeni iz rešavanja usled pravne praznine. Iz prethodnog vidimo da je moderno shvatanje verzije upravo bilo izraz uopštavanja pravila posebnog slučaja. Poslednjom reformom FGZ-a, opšti institut je uveden u zakonodavstvo te termin ostaje više kao izraz tradicije. U nemačkom pravu odavno postoji opšta tužba.

Postoje i drugačija shvatanja o tome da kod verzije korisnik stvari i ne zna da je stvar koju koristi na bilo koji način svojina nekog drugog, ili da je ta

---

⁸² Veljković, D. (2020a). Presuda Višeg privrednog suda, Pž. 3565/95 od 27. juna 1995. godine. *Komentar Zakona o obligacionim odnosima sa aktuelnom sudskom praksom* (tom V). Beograd: Nova consulting.

⁸³ Stanišić, S. (2019). *Obligaciono pravo – opšti dio – knjiga treća*. Banja Luka: Fakultet pravnih nauka Panevropskog univerzita Apeiron, 806.

stvar prešla u njegovu imovinu po nekom nedozvoljenom pravnom osnovu te se i ne mogu primenjivati ista pravila. Iz toga proizlaze i shvatanja da su verzija i kondikcija dva odvojena instituta. Što se tiče ZOO, tu su isto podeljena mišljenja u vezi sa tumačenjem čl. 217, ali preovlađuje da bi trebalo tužbu iz sticanja bez osnova u našem pravu gledati jedinstveno.

Na ovu tužbu se primenjuje opšti rok zastarelosti u odsustvu propisivanja posebnog, uz ograničenje da ukoliko je do zastarevanja došlo jer osiromašeni nije tražio od obogaćenog ispunjenje obaveze u zakonom propisanom roku, osiromašeni, po pravilu ne bi mogao svoj zahtev za izvršenje ugovorne obaveze preinačiti u zahtev iz sticanja bez osnova.

LITERATURA

Knjige

- Antić, O. (2010). *Obligaciono pravo*. 8. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Arandelović, D. (1929). *Zbirka rasprava*. Beograd: Izdavačka knjižarnica Gece Kona.
- Blagojević, B., Krulj, V. (1983). *Komentar Zakona o obligacionim odnosima* (2. izdanje). Beograd: Savremena administracija, izdavačko-štamarsko-knjižarska radna organizacija, OOUR Savremena knjiga.
- Cigoj, S. (1976). *Obligacije: sistem splošnega obligacijskega prava v teoriji, sodstvu in primarjalnem pravu*. Ljubljana: Uradni list SR Slovenije.
- Cvetković Đorđević, V. (2015). *Kondikcija i neosnovano obogaćenje*. Doktorska disertacija. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Đorđević, Ž., Stanković, V. (1987). *Obligaciono pravo (opšti deo)*. Beograd: Naučna knjiga.
- Garner B. A. (2014). *Black's Law Dictionary*. 10th edition. St. Paul (USA): Thomson Reuters West.
- Jakšić, A. (2019). *Gradansko procesno pravo*. 11. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Marty, G., Raynaud, P. (1961). *Droit civil*. Paris: Librairie du Recueil Sirey.
- Pajtić, B., Radovanović, S., Dudaš, A. (2018). *Obligaciono pravo*. Novi Sad: Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu.
- Polojac, M. (2018). *Praktikum za rimsko pravo. Tekstovi i slučajevi rimskih pravnika iz obligacionog prava*. 5. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Radišić, J. (2017). *Obligaciono pravo opšti deo*. 11. izdanje. Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Nišu.
- Radovanov, A. (2009). *Obligaciono pravo opšti deo*. Novi Sad: Univerzitet. Privredna akademija, Pravni fakultet.
- Ripert, G. (1950). *Le droit privé français au milieu du XXe siècle*. Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence.

- Stanišić, S. (2019). *Obligaciono pravo – opšti dio – knjiga treća*. Banja Luka: Fakultet pravnih nauka Panevropskog univerzita Apeiron.
- Stanković, E., Vladetić, S. (2017). *Rimsko pravo*. 2. izdanje. Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu.
- Stanković, O., Orlić, M. (2016). *Stvarno pravo*. 9. izdanje. Beograd: Nomos doo.
- Veljković, D. (2020a). *Komentar Zakona o obligacionim odnosima sa aktuelnom sudskom praksom* (tom V). Beograd: Nova consulting.
- Veljković, D. (2020b). *Komentar Zakona o obligacionim odnosima. Opšti deo Zakona o obligacionim odnosima* (II knjiga). Beograd: Nova consulting.
- Zimmermann, R. (1996). *The Law of Obligations Roman Foundations of the Civilian Tradition*. New York (USA): Oxford University Press Inc.

Članci

- Cvetković Đorđević, V. (2020). Pravno neosnovano obogaćenje u anglosaksonskom pravu. *Perspektive implementacije evropskih standarda u pravni sistem Srbije* (knjiga 10), 183–198.
- Cvetković Đorđević, V. (2018). Poslovodstvo bez naloga i pravno neosnovano obogaćenje. *Perspektive implementacije evropskih standarda u pravni sistem Srbije* (knjiga 8). *Zbornik radova*, 289–297.
- Cvetković Đorđević, V. (2014). O potrebi postojanja verzije tužbe u srpskom pravu. *Pravo i privreda*, 7–9/2014, 339–353.
- Descheemaeker, E. (2018). The New French Law of Unjustified Enrichment. *Restitution Law Review* (vol. 25), 1–26.
- Descheemaeker, E. (2013). Quasi-contrats et enrichissement injustifié en droit français. *Revue trimestrielle de droit civil*, 1–26.
- Danilović, J. (2001). Neosnovano obogaćenje. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 1–4/2001, 492–510.
- Lutman, K. (2020). Neosnovano obogaćenje u odnosu na ugovorno, deliktno i stvarno pravo. *Odabrane teme obligacionog prava. Zbornik radova Druge regionalne konferencije iz obligacionog prava održane 14. i 15. novembra 2019. na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu*, 233–255.
- Simonović, I. (2018). *International Scientific Conference “Law in the context of addressing the challenges of the contemporary world” Collection of summaries*, 455–477.
- Trnavci, G. (2012). Pravna priroda neosnovanog obogaćenja. *Godišnjak Pravnog fakulteta u Banja Luci*, 2012/1, 247–262.
- Vedriš, M. (1988). Stjecanje bez pravne osnove po Zakonu o obligacionim odnosima (neka sporna pitanja). *Knjiga o desetogodišnjici Zakona o obligacionim odnosima* (I tom). Beograd: Savez udruženja pravnika SR Srbije, 459–686.

Pravni propisi

Zakon o parničnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/2011, 49/2013. – odluka US, 74/2013. – odluka US, 55/2014, 87/2018. i 18/2020.

Nemački građanski zakonik, Berlin, 1900.

Francuski građanski zakonik – FGZ, Pariz, 1804.

Zakon o obligacionim odnosima – ZOO, *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89. – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93, *Službeni list SCG*, br. 1/2003. – Ustavna povelja i *Službeni glasnik RS*, br. 18/2020).

Sudska praksa

Presuda Vrhovnog suda Srbije, Prev. 133/81. od 20. oktobra 1981. godine.

Presuda Višeg privrednog suda, Pž. 3565/95. od 27. juna 1995. godine.